

12. Башнянин Г.І. Яку систему регуляції національної економіки ми повинні створювати в Україні? / Г.І. Башнянин, І.М. Копич // Регіональна економіка. – 1997. – № 2. – С. 38-45.

13. Башнянин Г.І. Політична економія. – Ч. 1: Загальна економічна теорія. / Г.І. Башнянин, П.Ю. Лазур, В.С. Медведєв. – К. : Вид-во ІЗМН, 1997. – 303 с.

14. Башнянин Г.І. Політична економія. – Ч. 2: Спеціальна економічна теорія. / Г.І. Башнянин, П.Ю. Лазур, В.С. Медведєв. – К. : Вид-во ІЗМН, 1997. – 307 с.

15. Башнянин Г.И. Объективные основы интеграции общественных наук и проблема единства и приемственности в их преподавании / Г.И. Башнянин, С.Д. Дзюбик // Единство и приемственность в преподавании общественных наук. – Новосибирск : Изд-во НГУ, 1983. – С. 8-10.

16. Башнянин Г.И. Экономическое измерение: структура, принципы, функции / Г.И. Башнянин. – Львов : Изд-во "Свит", 1994. – 248 с.

Башнянин Г.И., Третьяк Г.С., Буряк Н.Б. Регуляционная эффективность экономических систем

Проанализировано понятие регуляционной эффективности и факторы, которые влияют на ее формирование и изменение. Для оценки эффективности регуляционных процессов использована интегральная регуляционная эффективность, что дало возможность обнаружить влияние регуляции на экономическую, социальную и социально-духовную сферы хозяйственных систем.

Ключевые слова: регуляционная эффективность, интегральная регуляционная эффективность, факторы влияния, экономические системы.

Bashnyanyn G.I., Tretyak G.S., Buryak N.B. Regulatory efficiency of economic systems

The notion of regulatory efficiency and factors, that affect its forming and change are analyzed. To evaluate the effectiveness of regulatory processes is used integrated regulatory effectiveness, which helped identify the impact of regulation on economic, social and social-spiritual spheres of economic systems.

Keywords: regulatory efficiency, integrated regulatory efficiency, factors of influence, economic systems.

УДК 338.246

*Проф. О.М. Ковалюк, д-р екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка*

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Наведено структуру фінансових важелів і висвітлено особливу роль податку, як одного із найактивніших її елементів у державному регулюванні економіки взагалі і в умовах подолання кризових явищ, зокрема. Запропоновано: вирівняти ставки податку з доходів фізичних осіб і податку з прибутку підприємств і запровадити їх диференціацію; встановити різні ставки податку на додану вартість (ПДВ) залежно від виду продукції і її споживача.

Ключові слова: криза, податок, фінансові важелі, регулювання, ПДВ, податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток підприємств.

Вступ. Кризові явища, які охопили майже всі країни світу, маючи загальний негативний вплив на стан економіки, спонукують до активізації державного втручання для подолання цих явищ. Про необхідність державного втручання у розвиток економіки у науковому світі заговорили майже сто років тому, тобто до, і, особливо, після Великої депресії 1929-1933 рр. Цю загальну думку українських та зарубіжних вчених класично виразив Дж. Кейнс.

На справедливую думку українських економістів Г. Багратяна та І. Кравченка [1, с. 33], сучасна світова фінансова криза за своїми масштабами може перевершити фінансову кризу, що паралізувала світову економіку у 1930-х рр.

Постановка завдання. Виходячи з того, що саме після Великої депресії з'явилися обґрунтовані рекомендації необхідності державного втручання в розвиток економіки, а також враховуючи те, що сучасна фінансова криза за своїми масштабами вже перевершує кризу 1930-х рр., державне втручання в регулювання економічних процесів повинне бути ефективнішим, і про це треба не тільки інтенсивніше інформувати суспільство, а й активніше пропонувати конкретні важелі державного регулювання економіки для швидшого подолання кризових явищ.

Результати. Не можна заперечувати, що дана проблема не є актуальною в науковому світі. Тут доречно пригадати Міжнародну науково-практичну конференцію "Перспективи розвитку фінансової системи України в умовах світової економічної кризи", що відбулася 22-23 жовтня 2009 р. в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка. Провідні вчені даного вузу В. Базилевич [2, с. 5], І. Лютий [3, с. 13], З. Васильченко [4, с. 35] та інші висвітлили і обґрунтували теоретико-методологічні засади і конкретні причини кризових явищ у світі і, зокрема, в Україні. Природно, що головні пропозиції виходу економіки України з кризи мають макроекономічний характер. Підтримуючи думку вітчизняних вчених, в даній статті автор виокремив із сукупної дії чинників державного регулювання економіки саме фінансові важелі державного регулювання економіки в умовах подолання кризових явищ.

Фінансові важелі разом з фінансовими методами є найактивнішими елементами у структурі фінансового механізму організації економіки будь-якої держави, і, зокрема, України [5, с. 37]. Розглянемо структуру фінансових важелів в економіці України (табл.).

Табл. Основні фінансові важелі в економіці України

Фінансові важелі	
Плани	Ціни
Прогнози	Курси цінних паперів
Інвестиції	Валютні курси
Податки	Кредити
Вклади	Зарплата
Оренда	Збори
Лізинг	Плата
Факторинг	Відрахування
Франчайзинг	Прибутки
Грошові фонди	Санкції
Страхові премії	Дисконт
Форми розрахунків	Облікова кредитна ставка

Як видно із табл. держава має достатньо фінансових важелів для регулювання економіки. В рамках однієї статті неможливо розкрити специфіку застосування всіх зазначених фінансових важелів, а тому ми зупинимось на такому з них, застосування якого не потребує надмірних фінансових зусиль

для держави. На нашу думку таким фінансовим важелем виступають податки. Зважуючи на особливості стану економіки України, тобто кризового стану, а також враховуючи можливу тривалість цього стану і наявну політичну розстановку сил в країні, саме диференціюючи ставки різних податків сьогодні можливо в досить короткому періоді добитися позитивних змін.

Уряд України підготував редакцію податкового кодексу. Пройшло більше десяти років від появи його першого варіанту. Тоді Кодекс пройшов дві процедури розгляду у Верховній Раді (1999 і 2000 рр.). Але, нажаль, через політичні неузгодженості цей важливий правовий документ ще не ухвалений до тепер. Сьогоднішня ситуація в Україні потребує надзвичайних зусиль з боку науковців і практиків для ухвалення такого Податкового кодексу, який би гарантував стабільний розвиток підприємництва, створив би умови для максимального виходу економіки з тіні, забезпечував би захист вітчизняного товаровиробника та інше. Важливо також повернути довіру населення до банківських установ.

У Податковому кодексі мають бути враховані зарубіжні стандарти оподаткування. В першу чергу це стосується оподаткування фізичних і юридичних осіб. В Україні сьогодні різниця в ставках оподаткування прибутку підприємств і доходу громадян складає 10 %. Ця різниця повинна зменшуватися.

Враховуючи надзвичайну фіскальну важливість трьох основних податків у державі: податку на додану вартість, податку з доходів фізичних осіб і податку з прибутку підприємств, саме від правильності встановлення ставок цих податків і, чи не найважливіше, суворого контролю за їх дотриманням залежить виконання Державного бюджету і відповідно тих функцій, що покладені на державу. Не є секретом, що адміністрування ПДВ в країні не є ефективним. Спроби багатьох Урядів навести порядок у справлянні цього податку не дали результатів. Таким чином, в країні друга важлива функція фінансів – контрольна функція, не виконується. А, отже, зводиться нанівець і перша функція фінансів – розподільна.

Виникає питання – чи потрібно приймати Податковий кодекс, якщо заздалегідь відомо, що він не буде виконуватися? Це питання відкидається. Податковий кодекс треба ухвалювати, але заодно запроваджувати найстрогіший контроль за його виконанням.

Особливе місце в Податковому кодексі має бути присвячене подальшому розвитку сільського господарства в Україні. Складається дивна ситуація: Україна володіє третиною світового чорнозему, але існуюча система господарювання, включаючи і оподаткування, призвела до того, що частина продуктів, і в першу чергу цукор, картоплю та ін. наша країна змушена імпортувати. В державі має діяти закон, згідно якого вся земля, яка придатна для сільського господарства, повинна постійно працювати. Маючи такий могутній потенціал, як чорнозем і працьовитий український народ, Україна при відповідному фінансовому механізмі організації управління сільським господарством могла би не тільки забезпечувати своїх громадян необхідними продуктами, а й експортувати їх. За невміння експлуатувати земельні угіддя, так

само як і за невміння управляти будь-яким підприємством необхідно нести сувору відповідальність і покарання.

Податковий кодекс – це стратегічний документ, проте в ньому мають бути передбачені ситуації, пов'язані з кризою. У кодексі на період кризи повинна бути відображена еластична поведінка Уряду до суб'єктів господарювання: лібералізація кредитних відносин, право на податкові канікули та ін.

Як відомо в економіці багатьох, в тому числі і провідних держав світу, використовують оптимальну структуру підприємництва: у різні періоди різні підприємницькі структури розвиваються неоднаково. Очевидно, що під час рецесії великий бізнес переживає реструктуризаційні перетворення і, як правило, саме малий бізнес має найбільші шанси на виживання. На жаль, в Проекті останнього варіанту Податкового кодексу це не передбачено. Якщо зважити, що економіку України очікує друга, глибша хвиля кризи, яка може бути наслідком, як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, то стає очевидним необхідність особливого відношення до подальшого розвитку саме малого бізнесу. Державі потрібна нова економічна політика, яка би увібрала все позитивне, що відбулося в Україні і те, що діється в світі.

Особливе місце в Податковому кодексі мають зайняти пільги. Загалом податковий принцип регулювання економіки передбачає однакові умови для всіх платників податків, а отже пільги мають надаватися у виняткових умовах, найперше це для працюючих інвалідів (і їх роботодавців) і для малого бізнесу.

Висновки. Отже, в Україні для ефективного використання податку, як одного з найактивніших фінансових важелів для управління економікою, необхідно здійснити комплекс заходів: 1) спростити систему відшкодування з ПДВ і одночасно ввести суворі міри контролю за процесом адміністрування цього податку; 2) передбачити диференціацію ставок ПДВ, враховуючи як вид продукції, так і основне коло їх споживачів; 3) розробити схему поступового вирівнювання ставок податку з доходів фізичних осіб і прибутку підприємств. Враховуючи сучасну ситуацію, коли різниця в ставках цих податків становить 10 %, логічним було би в перспективі цю ставку встановити на рівні 20 % як для юридичних, так і для фізичних осіб; 4) згідно світових стандартів оподаткування логічно було би повернення до диференціації ставок як податку з доходів фізичних осіб, так і податку з прибутку підприємств. Цей перехід має бути науково обґрунтованим і здійснюватись тільки тоді, коли економіка держави повністю вийде з рецесії за умов дотримання суворого контролю за цими процесами; 5) логічним було би підвищення акцизів на алкогольні напої, тютюнові вироби та нафтопродукти.

Врахування даних пропозицій і дотримання основних принципів оподаткування, які були розроблені ще А. Смітом (в першу чергу принципу справедливості оподаткування), дасть змогу податкам виконувати не тільки фіскальну функцію, а і активно впливати на економічні процеси в державі, регулювати розвиток підприємництва, дасть змогу зменшити рівень тінізації економіки, що загалом позитивно відобразиться на підвищенні добробуту населення.

Література

1. Багратян Г.А. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання / Г.А. Багратян, І.С. Кравченко // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 33-41.
2. Базилевич В.Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В.Д. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 5-12.
3. Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І.О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13-19.
4. Васильченко З.М. Оцінка ефективності інвестиційних проектів у банківській діяльності / З.М. Васильченко, І.П. Васильченко // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 35-46.
5. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія / О.М. Ковалюк. – Львів : Вид. центр Львівського НУ ім. Івана Франка, – 2002. – 396 с.

Ковалюк О.М. Финансовые рычаги государственной регуляции экономики в условиях преодоления кризисных явлений

Приведена структура финансовых рычагов и раскрыта особенная роль налога, как одного из наиболее активных ее элементов в государственном регулировании экономики вообще и в условиях преодоления кризисных явлений, в особенности. Предложено: выровнять ставки налога из доходов физических лиц и налога из прибыли предприятий, а также внедрить их дифференциацию; ввести разные ставки налога на добавочную стоимость (НДС) в зависимости от вида продукции и ее потребителя.

Ключевые слова: кризис, налог, финансовые рычаги, регулирование, НДС, налог из доходов физических лиц, налог на прибыль предприятий.

Kovalyuk O.M. Financial levers of the state economy regulation in conditions of recession overcome

The structure of the financial levers is presented, the special role of the tax as one of its most active elements in the state economy regulating as a whole and during recession overcome, is shown. Author proposes: to adjust tax rate of the personal income and companies profit and also implement its differentiation; set different rates of the value added tax (VAT) depending on type of production and its consumer.

Keywords: crisis, tax, financial levers, regulation, VAT, personal income tax, companies profit tax.

УДК 336.1.07:336.71

Доц. Н.Б. Ярошевич, канд. екон. наук;
магістрант І.І. Підтикана – НУ "Львівська політехніка"

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Розглянуто проблеми становлення зовнішнього фінансового контролю в Україні. Досліджено пріоритетні напрями державного фінансування системи фінансового контролю в Україні. Запропоновано напрями удосконалення зовнішнього фінансового контролю в Україні. Встановлено, що з метою покращення державного контролю за порушенням бюджетного законодавства необхідно розширити повноваження Рахункової палати в розробленні та розгляді Закону про Державний бюджет України.

Ключові слова: фінансовий контроль, органи фінансового контролю, Рахункова палата.

Постановка проблеми. Недооцінка ролі фінансового контролю призводить до значних порушень і зловживань у сфері фінансових відносин у державі, що і спостерігається впродовж останніх років. Україну в світовому